

 | @isca24 isca.ac.ir

گزارش سفر به ترکیه

۱۳۹۸/۰۵/۱۶ الی ۱۳۹۸/۰۵/۰۳

غلامرضا جلالی

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۲۱

مرکزانتشاراتکوثر

◆ برای تکمیل پروژه علمی نقش مطالعات تمدنی در تمدن نوین اسلامی، که از سوی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی به عهده دارم، و براساس پروپوزال این مطالعات که در ایران دنبال می شود، لازم است به صورت تطبیقی در ترکیه و ملازی، نیز دنبال شود، در تاریخ سوم مرداد وارد فرودگاه استانبول شدم. پس از استقرار در مرکز انتشاراتی کوثر، با مسئولین کوثر آشنا شدم. روشن شد کوثر اولین مرکز انتشار کتاب های شیعی در ترکیه شمرده می شود، که در سال ۱۹۹۲ میلادی، مدتی پس از انقلاب اسلامی ایران، تاسیس شده و تا کنون توانسته است بیش از سیصد عنوان کتاب شیعی را با چاپ های

@isca24 isca.ac.ir

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۳۱

مکرر و تیراژهای بالا، منتشر کند. کتابهای نشر یافته یا ترجمه آثار کلاسیک شیعی در عرصه مباحث اعتقادی، روایت، ادعیه، تفسیر، احکام، اخلاق و عرفان است، یا ترجمه آثاری از چهره های برجسته معاصر ایران و جهان تشیع.

مرکز کوثر بجز تلاش در زمینه نشر و پخش، دارای شبکه تلویزیونی است و حدود سیصد میلیون نفر تحت شبکه آن قرار دارند. این مرکز توانسته است ارتباط بسیار نزدیکی با علویان ترکیه و نیز با اهل سنت آگاه و تحصیل کرده این کشور داشته باشد. این نکته نیز لازم به یاد آوری است که برخی از کتابهای ترجمه شده از آثار چهره های شیعی، از سوی اهل سنت ترکیه منتشر و در نمایشگاه دائمی کوثر به نمایش درآمده است.

علویان که قرن‌ها با خلفای عثمانی در آسیای صغیر، مبارزه می کرده اند، و بکتاشی‌ها که از طریقت حاج بکتاش ولی پیروی می کنند، با توجه به پیروی مشترک از ائمه اثنی عشری، امروزه در هم تنیده شده و با شیعه که تعداد آنها در ترکیه بالغ بر سه میلیون نفر است، قرابت بسیار نزدیک یافته اند. دده‌ها بمتابه روحانیون علوی، خود را در اصل

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۴ |

از سادات خراسان و از وابستگان به اهل بیت و انمه اطهار علیهم السلام می دانند که همزمان با مهاجرت "حاج بکتاش ولی" به این کشور منتقل شده اند، اکنون برای زیارت، به مشهد رفت و آمد دارند.

تعداد علویان گفته می شود بیش از بیست میلیون نفر است و پس از قضایای سوریه و حمایت ایران از حاکمیت علویان در این کشور، به لحاظ اعتقادی و سیاسی، به ایران نزدیک شده اند. تا جایی که امروزه علویان و شیعه، در ترکیه در ابعاد مختلف فرهنگی بایکدیگر همکاری دارند. علویان نیز آثار انتشار یافته خود را برای پخش، در اختیار مرکز کوثر، قرار می دهند. تمام این همکاری ها سبب شده است تا پای علویان و بکتاشی ها به ایران بویژه برای زیارت و تجارت باز شود. جریانی که پیش از این از زمان مهاجرت حاج بکتاش ولی از نیشابور و مشهد به آسیای صغیر، تا پایان حاکمیت قاجار ادامه داشت است و صدها سند موجود در مرکز اسناد آستان قدس گویای رابطه آنها با مشهد در طول سده های گذشته تا دوره رضاخانی است.

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۵ |

دیدار با آقای مقتدری نماینده فرهنگی ایران در استانبول، برای من این فرصت را فراهم آورد تا گوشه ای از فعالیت های فرهنگی این نمایندگی فرهنگی آشنا شوم. این نمایندگی توانسته است آثار برجسته ای از متفکرین معاصر ایران را به ترکی برگرداند. این آثار با استقبال گرم محافل دینی و علمی این کشور روبرو شده است. از این آثار می توان به درسهای فلسفی ملاصدرا از دکتر ابراهیمی دینانی، استاد ممتاز دانشگاه تهران و گفتمانهای سیاسی و اجتماعی ایران مدرن، نوشته دکتر نجف لک زایی، رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی اشاره کرد.

در گفتگو با جناب مقتدری روشن شد سه مرکز مطالعات تمدنی در استانبول وجود دارد. یکی مربوط به برنامه های اردوغان رئیس جمهور ترکیه است که در ایام حضور من به دلیل فرارسیدن تابستان تعطیل بود. مرکز دیگر برای پی گیری مطالعات تمدنی، ارسیکا است. ارسیکا **ircica**، پژوهش تاریخ، هنر و فرهنگ اسلامی ترکیه را در سطح بین المللی، به عهده دارد و صدها عنوان کتاب در زمینه پژوهش های مباحث بینا فرهنگی، بین الادیانی، و میان تمدنی را دنبال می کند. دایره المعارف اسلام نیز که یک دایره المعارف

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۶ |

کتابخانه مرکز مطالعات تمدنی

شناخته شده در سطح بین المللی است، در شمار دست آوردهای پژوهشی این مرکز است.

من موفق شدم در ارسیکا دیداری با مصطفی شهیدی اورنگ؛ مدیر کتابخانه و مرکز اسناد این نهاد علمی و پژوهشی مهم بین المللی، داشته باشم. در گفتگو با ایشان روشن شد که این مرکز توانسته است تا کنون سمپوزیومها و همایشهایی را برگزار کند و شخصیتهایی چون ماهر محمد به دلیل اعتبار این مرکز، از آن بازدید داشته اند.

@isca24

isca.ac.ir

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۱۷ |

آرسیکا از جمله در آکادمی بین المللی اسلامی ازبکستان دفتر نمایندگی تاسیس کرده و با مرکز تحقیقات بین المللی علوم امام بخاری **irisrc** واقع در سمرقند ازبکستان، همکاری هایی نظیر همایش های بین المللی در زمینه نسخه شناسی و برگذاری نمایشگاه خط اسلامی، دارد. پرفسور دکتر خالد ارن و پرفسور شووسیل ضیااف مدیر مرکز امام بخاری و بسیاری از شخصیت های علمی دیگر در این سمپوزیوم ها و کنفرانس ها، نقش آفرین بوده اند. این مرکز پژوهشی، همچنین با آکادمی علوم روسیه در سن پترزبرگ، در زمینه های مربوط به نسخه

کتابخانه مرکز مطالعات تمدنی

@isca24 isca.ac.ir

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۸ |

های خطی همکاری هایی داشته است.

ارسیکا مجله علمی با عنوان **IRCICA JOURNAL** منتشر می کند. این مجله اختصاص به تاریخ و تمدن اسلامی دارد و مقالاتی را به زبانهای ترکی، انگلیسی و عربی در آن منتشر می شود.

مرکز مطالعات تمدنی وابسته به دانشگاه باغچه شهر، نیز در شمار نهاد های علمی بود که با هماهنگی جناب مقتدری توانستم به بازدید آن بروم و با محمد آگاه به عنوان مسئول هماهنگ کننده این مرکز مطالعاتی، به گفتگو بنشینم. این مرکز از سوی اتحادیه اروپا و یونسکو و با کمک دفتر ریاست جمهوری و برخی از وزارتخانه های داخلی ترکیه و اولیای چلبی تاسیس و هدایت می شود. این مرکز توانسته است در ۱۸ کشور سمینار و سمپوزیوم داشته باشد. بخشی از فعالیت های این مرکز مطالعاتی، مستند سازی است. از مستندهای این آن می توان به داستان جهانی شدن که در ۲۰ اپیزود تهیه شده است، اشاره کرد. این مستند در رسانه های مهم بین المللی پخش شده است.

@isca24 isca.ac.ir

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۹۱

این مرکز مطالعاتی هم اکنون در مقام تهیه یک مستند دیگری در زمینه غذاها در میان ملل اسلامی است. آنها این پروژه را بخشی از پروژه سبک زندگی و مطالعات تمدنی خود در نظر گرفته اند. مسئولین این مرکز اعلان کردند ما می توانیم در این زمینه با اساتید ایرانی، هماهنگی کنیم. محمد آگاه اعلان کرد ما می توانیم در خصوص نقش ادبیات در زندگی روزمره ایرانیان نیز مستندی را فراهم کنیم. از دیدگاه ایشان این نوع از مطالعات جنبه انتزاعی ندارد و مخاطبان اصلی آنها توده های مردم هستند و این مستندها می توانند نقش سازنده ای در تحولات زندگی مردم داشته باشند.

مرکز مطالعات تمدنی در زمینه دیالوگ مدیترانه ای و نیز گفتگوی تمدنها و بازتاب اندیشه های ابراهیمی بر روی فلسفه، دانش و دین، سمپوزیوم هایی را با مشارکت نهادهای مهم بین المللی و داخلی ترکیه برگزار کرده است.

از نکات بسیار مفید این سفر علمی دیار با پروفیسور حسین حاتمی بود. من پیش از سفر از سوی جناب مروارید در جریان حوزه های دانشی ایشان قرار گرفتم، و با تلاش ایشان

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۱۰ |

و دوستانش، توانستم در استانبول با ایشان در دفتر آل البيت استانبول، دیدار کنم. این نشست کمک شایسته ای برای تکمیل مطالعات من داشت.

پروفسور دکتر حسین حاتمی یک حقوق دان بلند پایه و یک اندیشمند برجسته شیعی است و گفته می شود از مشاوران حقوقی اردوغان شمرده می شود. ایشان با روی باز چهار ساعت وقت خود را در اختیارم گذاشت و توضیح بسیار ارزشمندی در خصوص تصوف موجود در ترکیه به مثابه یک ظرفیت تمدنی در این کشور در اختیارم گذاشت. ایشان علیرغم کهولت سن ساعتی نیز برای نشان دادن محل شهادت و دفن شهید ثانی در زمان

دیدار با پروفسور حسین حاتمی

@isca24 isca.ac.ir

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۱۱ |

سلطان سلیمان قانونی در استانبول، که البته بدون آگاهی وی و توسط رستم پاشا اتفاق افتاد، از دفتر کار خود بیرون آمد و فرصت مغتنمی را در اختیار من گذاشت.

از کندو کاو در نوع فعالیت های علمی و پژوهشی در ترکیه، روشن می شود که در این کشور تمدن شناسی و مطالعات تمدنی، پویا و به تعبیر دقیقتر در حال شکل گیری است. آنها در سه حوزه زمانی: یعنی کندو کاو در گذشته، ظرفیت شناسی کنونی تمدن اسلامی در ترکیه، حوزه مدیترانه، بالکان، اروپا، جهان عرب، آسیای مرکزی، و خاورمیانه، و نیز آینده پژوهی در بحث های مطالعات تمدنی، علاقمند هستند و زمینه های همکاری مادر مطالعات ایرانی و ترکیه ای، مطالعات مشترک در مباحث تمدنی مشترک بویژه مطالعات اسلامی فراهم است.

در واقع در میان رویکردهای گوناگون مطالعات تمدنی، می توان گفت: مطالعات اسلامی و اسلام گرایی، اعم از مطالعات علمی، تاریخی، هنری و تطبیقی در حوزه های گوناگون بویژه اسلام گرایی و سیاست، اسلام گرایی و فرهنگ، اسلام گرایی و هنر،

گزارش سفر به ترکیه | غلامرضا جلالی | ۱۲

اسلام‌گرایی و علوم عقلی، اسلام‌گرایی و عرفان و تصوف و اسلام‌گرایی و دانشها، در ترکیه و ایران، به صورت تطبیقی از اهمیت برخوردار است و کمترین همکاریها جامه عمل به خود دیده است.

ما می‌توانیم از منظر مطالعات سیاسی، ترکیه و اتحادیه اروپا، ترکیه و جاده نوین ابریشم، ترکیه و آسیای مرکزی، و همین‌طور سبک زندگی در ترکیه و ایران، به مطالعات مشترک تمدن‌شناسی در این کشور و نیز آسیای مرکزی و حوزه فرهنگی و تمدنی مدیترانه و بالکان، در قالب کند و کاو میدانی همکاری داشته باشیم، و به وقت ضرورت از توانایی‌های مشترک هر دو کشور در برگزاری سمپوزیوم‌ها و کنفرانسها بهره ببریم. این نوع مطالعات خود بخود باب ورود به مباحث گوناگون تمدن نوین اسلامی را برای محققین ما و ترکیه امکان‌پذیر خواهد نمود.